

KADINLARIN İHRACATTAKİ ROLÜ METAVERİSİ

1. TANIM, AMAÇ, KAPSAM, SINIFLAMALAR

Tanım: Genel, sektör ve faaliyet illeri bazında kadınların ülkemiz ihracatındaki payının ölçüldüğü bir istatistiktir.

Amaç: Kadınların ihracattaki rolünün tespit edilmesi ve ihracata katılımlarının artırılmasına ilişkin ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesine katkı sağlanması

Kapsam: İhracat faaliyeti ifa eden firmalardaki kadın çalışanlar (2013-2025), kadın yöneticiler (2018-2025) ve kadın sermaye sahiplerinin (2018-2025) ihracata katkısı.

Ticaret Sistemi: Genel Ticaret Sistemi (GTS)

2. YÖNTEM

2.1. Kadın Çalışanların İhracata Katkısı

Dış ticarete ilişkin idari kayıtlar kullanılarak 2013'ten 2025 yılına kadar her bir yıl özelinde ihracatçı firmalar belirlenmiştir. İhracatçı firmalarda istihdam edilen kadın ve erkek çalışan sayıları, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) veri tabanından elde edilerek yıl bazında toplam çalışan sayısına oranlanarak firma bazında kadın ve erkek çalışanların payları hesaplanmıştır. Burada, "Hizmet Sektörü" hariç tutularak ihracatı yapılan eşyaların üretiminde çalışan kadın sayısına odaklanılmıştır.

Dış ticarete ilişkin Bakanlığımızın idari kayıtları ile SGK veri tabanı kullanılarak elde edilen firma bazında kadın ve erkek çalışanların katsayılarının birleştirilmesi sürecinde, imalatçı vergi numarası beyan edilen kayıtlarda imalatçı vergi numarası bilgisi kullanılırken imalatçı vergi numarası beyan edilmeyen kayıtlarda ihracatı gerçekleştiren firmanın kendi vergi numarası kullanılmıştır. Böylece üretim sürecinde yer alan firma bilgileri kullanılarak kadın çalışanların ihracata konu olan işlemlerinin üretimdeki payının analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Elde edilen katsayılar, firmaların ihracat toplamları ile çarpılarak firma bazında kadınların ihracata katkısı hesaplanmıştır. Daha sonra veriler toplulaştırılarak kadın çalışanların ihracata toplam katkısı elde edilmiştir.

Dış ticarete ilişkin idari kayıtlardan her bir firma özelinde Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP) bazında ihracat değerleri tespit edilmiştir. Dış ticarete konu bu ürünlerin sektörleri (CPA2008) belirlenerek sektörel faaliyete göre kadın çalışanların ihracata katkısı hesaplanmıştır.

Her bir firma özelinde elde edilen verilerin teknoloji grupları belirlenerek teknoloji sınıflamasına göre kadın çalışanların ihracata katkısı hesaplanmıştır.

Firmaların üretim yerleri esas alınarak hazırlanan Faaliyet İllerine Göre İhracat İstatistikleri verisi kullanılarak il bazında, ihracatçı firmalarda çalışan kadınların ihracata katkısı hesaplanmıştır. Daha sonra, CPA2008 sektör sınıflaması kullanılarak Faaliyet İllerine Göre Kadın Çalışanların İhracata Sektörel Katkısı hesaplanmıştır.

2.2. Karar Verici Rolü Bulunan Kadınların İhracata Katkısı

İhracat faaliyeti ifa eden firmalardaki karar verici roldeki kadınların (kadın yöneticilerin ve sermayedarların) payını ölçmek için öncelikle şirket türleri (anonim şirket, limitet şirket vb.) belirlenmiştir. Yıl içinde şirket türü değişimlerinde gün sayısı dikkate alınmıştır. Başka bir deyişle firmanın bir yıl içinde en fazla gün faaliyet gösterdiği şirket türü, bu firmanın o yıl içindeki şirket türü olarak esas alınmıştır.

Çok paylı anonim şirketlerin sermayedarlarının halka arz, hisse senedi gibi işlemlerle günlük olarak sürekli değişmesi sebebiyle bu tür şirketler için yönetim kurulu üyeleri arasındaki cinsiyet dağılımı esas alınmış; diğer şirket türleri için sermaye sahiplerinin cinsiyet bilgileri kullanılmıştır. Bu nedenle, yöneticilerin ve sermayedarların ihracata toplam katkısı yıllık toplam ihracatı vermektedir.

2.2.1. Kadın Yöneticilerin İhracattaki Rolü

Çok paylı anonim şirketlerde yönetim kurulundaki (YK) kadın üyelerin YK üyeliğindeki başlangıç ve bitiş tarihleri MERSİS verisinden elde edilmiştir. Daha sonra bu veri kullanılarak üyelerin yıl bazında YK üyeliği yaptıkları gün sayısı belirlenmiştir. Gün sayıları cinsiyet bazında toplulaştırılmıştır. Kadınların ve erkeklerin YK üyeliği yaptıkları gün sayısı oranlanarak belirli bir yılda firma bazında (çok paylı anonim şirketler için) yönetimde kadınların payı elde edilmiştir.

Elde edilen katsayılar, firmaların ihracat toplamaları ile çarpılarak firma bazında kadın yöneticilerin ihracata katkısı hesaplanmıştır. Daha sonra veriler toplulaştırılarak kadın yöneticilerin ihracata toplam katkısı elde edilmiştir. Ardından, ihracata konu ürünlerin sektörleri ve teknoloji grupları belirlenerek sektörel faaliyete göre ve teknoloji sınıflamasına göre kadın yöneticilerin ihracata katkısı hesaplanmıştır. Buna ek olarak, firmaların kanunî merkezinin bulunduğu ile göre kadın yöneticilerin il bazında ihracata katkısı hesaplanmıştır.

2.2.2. Kadın Sermayedarların İhracattaki Rolü

Çalışma kapsamında çok paylı anonim şirket haricindeki tüm şirket türleri için firmaların sermaye bilgisi kullanılmıştır. Firma bazında sermaye verileri derlenirken firmaların sermaye değişimleri ve sermayedarların değişimi de dikkate alınmıştır.

Projede öncelikle firmaların belirli bir yıldaki sermayeleri belirlenmiş, ardından şirket sermayelerinin sermayedarlar arasındaki dağılımına bakılmıştır. Ortakların şirkete katkı sundukları sermayeler ve bu sermayelerin geçerli olduğu gün sayısı ağırlıklandırılarak ortağın firmanın toplam sermayesindeki ağırlığı hesaplanmıştır. Ardından, firmanın ortaklarının gerçek kişi ortak, tüzel kişi ortak, dış tüzel kişi ortak (DTK) olmak üzere “ortaklık türleri” belirlenmiştir.

- Dış tüzel kişi ortakların cinsiyeti belirlenemediğinden bu tür ortaklar istatistiklerde “DTK” olarak ayrıca belirtilmiştir.
- Gerçek kişi ortakların cinsiyet bilgileri dikkate alınarak cinsiyet bazında firmaların ağırlıklandırılmış sermayeleri toplulaştırılmıştır. Daha sonra kadınların ağırlıklandırılmış sermayesi, toplam ağırlıklandırılmış sermayeye oranlanarak firmanın sermayesinde kadın sermayedarların payı elde edilmiştir.

- Tüzel kişi ortaklar ise kendiliğinden firma özelliği taşıyan ortaklardır. Bu tür ortaklar için öncelikle bu ortağın (firmanın) çok paylı anonim şirket olup olmadığı kontrol edilmektedir. Çok paylı anonim şirket için yönetim kurulunda kadınların oranı ile tüzel ortak olan firmanın payı çarpılarak ana şirketteki kadın, erkek ve DTK'lerin payının bir kısmı (ana firma tek ortaklıysa tamamı) elde edilmiş olur. Çok paylı anonim şirket değilse bu firmanın sermayesindeki ortak bilgilerine bakılarak kadın ortakların payı ile bu firmanın payı çarpılarak kadın sermayedarların ana şirketteki payı elde edilir. Tüzel ortak olan firmanın ortaklarının DTK olması durumunda istatistiklere DTK'nin payı şeklinde eklenmektedir. Tüzel ortak olan firmanın ortaklarından birinin de tüzel ortak olması durumunda işlemler tekrarlanarak sermayede kadınların, erkeklerin ve DTK'nin payı bulunmaktadır.

3. VERİ KAYNAKLARI

T.C. Ticaret Bakanlığı (TB)

- i. Gümrük beyannamelerinden elde edilen dış ticaret istatistikleri kullanılmıştır.
- ii. Faaliyet İllerine Göre İhracat istatistiklerinden yararlanılmıştır.
- iii. Merkez İllere Göre İhracat istatistikleri kullanılmıştır.
- iv. MERSİS veri tabanında yer alan firmaların sermaye sahibi ve yönetim kurulu üyesi bilgileri kullanılmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Resmi dış ticaret istatistikleri kullanılmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)

SGK tarafından derlenen firma bazında aylık ortalama çalışan sayısı ve aylık ortalama prime esas kazanç verisi kullanılmıştır.

4. REVİZYONLAR

Her ay güncellenmekte olan dış ticaret istatistiklerinin genel toplamı, şubat ve mart ayları için değişiklik gösterebilmektedir. Bu proje kapsamında hazırlanan istatistikler, şubat ayı içerisinde derlendiğinden, ilgili yılın mart ayı ile genel toplamlarında farklılık görülebilir. TÜİK tarafından belirli bir yılın dış ticaret istatistikleri, onu takip eden yılın temmuz ayı itibarıyla netleştirilir ve nihai halini alır. Bu sebeple, her yıl 8 Mart için hazırlanan “Kadınların İhracattaki Rolü”ne ilişkin istatistikler, her yıl 8 Mart'ta bir önceki yılın istatistikleri de güncellenerek nihai duruma getirilmektedir.

5. DİĞER

Yayımlanma Sıklığı: Her yıl 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü takip eden hafta yayınlanır.

Dağıtım: <https://ticaret.gov.tr/istatistikler/bakanlik-istatistikleri/dis-ticaret-istatistikleri> bağlantısı yoluyla “Kadınların İhracattaki Rolü” başlığı altında kamuoyu ile paylaşılır.

Veri Gizliliği: Faaliyet illerine ve merkez illere göre sektörel dağılım tablolarında ihracatı görece az olan illerdeki firmaların veri gizliliğinin ihlal edilmemesi amacıyla bu veriler,

kamuoyu ile paylaşılmamakta olup T.C. Ticaret Bakanlığı birimleri ile hizmete özel olarak paylaşılabilir.

6. TABLOLAR

Tablo 1: Cinsiyete Göre İhracatçı Firmalarda Çalışanların Oranı (2013-2025)

İhracat faaliyeti ifa eden tüm firmalardaki kadın ve erkek çalışan sayısı, toplam çalışan sayısına oranlanarak kadın ve erkek çalışanların payı elde edilmektedir.

Tablo 2: Kadın Çalışanların İhracata Katkısı (2013-2025)

Kadın çalışanların ihracata katkısı, firma bazında kadın çalışanların payının firmanın ihracat değerine oranlanması şeklinde hesaplanmakta olup tüm ihracatçı firmalarda kadın çalışanların katkısı toplulaştırılarak yıl bazında kadın çalışanların ihracata değer olarak katkısı elde edilmektedir.

Tablo 3: CPA Sektör Sınıflamasına Göre Kadın Çalışanların İhracattaki Payı (2013-2025)

Dış ticarete ilişkin idari kayıtlardan her bir firma özelinde GTİP bazında ihracat değerleri tespit edilmiştir. Her bir GTİP'in ait olduğu sektörler belirlenerek CPA sınıflamasına göre kadın çalışanların katkısı hesaplanmıştır.

Tablo 4: Teknoloji Sınıflamasına Göre Kadın Çalışanların İhracata Katkısı (2013-2025)

Her bir firma özelinde elde edilen GTİP'lerin ait olduğu teknoloji grupları belirlenerek teknoloji sınıflamasına göre kadın çalışanların katkısı hesaplanmıştır.

Tablo 5: Faaliyet İllerine Göre Kadın Çalışanların İhracata Katkısı (2022-2025)

Firmaların üretim yerleri esas alınarak hazırlanan Faaliyet İllerine Göre İhracat İstatistikleri verisi kullanılarak il bazında, ihracatçı firmalarda kadın çalışanların katkısı hesaplanmıştır.

Tablo 6: Şirketlerde Karar Verici Konumda Bulunan Kadınların İhracattaki Payı (2018-2025)

Firmalarda karar verici rolü bulunan kadınların (yönetici ve sermayedar) ihracata katkısı, firma bazında kadınların (çok paylı anonim şirketlerde kadın yöneticilerin ve diğer şirket türlerinde kadın sermayedarların) payının firmanın ihracat değerine oranlanması şeklinde hesaplanmakta olup tüm ihracatçı firmalarda karar verici rolü bulunan kadınların katkısı toplulaştırılarak yıl bazında karar verici rolü bulunan kadınların ihracata değer olarak katkısı elde edilmektedir.

Tablo 7: CPA Sektör Sınıflamasına Göre Karar Verici Konumda Bulunan Kadınların İhracattaki Payı (2018-2025)

Her bir firma özelinde GTİP bazında belirlenen ihracat değerleri sektörler göre toplulaştırılarak karar verici rolü bulunan kadınların ihracata katkısı hesaplanmıştır.

Tablo 8: Teknoloji Sınıflamasına Göre Karar Verici Konumda Bulunan Kadınların İhracattaki Payı (2018-2025)

Her bir firma özelinde elde edilen GTİP'lerin ait olduğu teknoloji grupları belirlenerek teknoloji sınıflamasına göre karar verici rolü bulunan kadınların ihracata katkısı hesaplanmıştır.

Tablo 9: Merkez İllere Göre Karar Verici Konumda Bulunan Kadınların İhracata Katkısı (2018-2025)

Firmaların kanunî merkezinin olduğu iller esas alınarak karar verici rolü bulunan kadınların ihracata katkısı hesaplanmıştır.

Tablo 10: Çok Paylı Anonim Şirketlerde Kadın Yöneticilerin İhracata Katkısı (2018-2025)

Çok paylı anonim şirketlerde kadın yöneticilerin ihracata katkısı, firma bazında kadın yöneticilerin payının firmanın ihracat değerine oranlanması şeklinde hesaplanmakta olup tüm firmalarda kadın yöneticilerin katkısı toplulaştırılarak yıl bazında kadın yöneticilerin ihracata değer olarak katkısı elde edilmektedir.

Tablo 11: CPA Sektör Sınıflamasına Göre Kadın Yöneticilerin İhracattaki Payı (2018-2025)

Her bir firma özelinde GTİP bazında belirlenen ihracat değerleri sektörler göre toplulaştırılarak kadın yöneticilerin ihracata katkısı hesaplanmıştır.

Tablo 12: Teknoloji Sınıflamasına Göre Kadın Yöneticilerin İhracattaki Payı (2018-2025)

Her bir firma özelinde elde edilen GTİP'lerin ait olduğu teknoloji grupları belirlenerek teknoloji sınıflamasına göre çok paylı anonim şirketlerde kadın yöneticilerin ihracata katkısı hesaplanmıştır.

Tablo 13: Merkez İllere Göre Kadın Yöneticilerin İhracata Katkısı (2018-2025)

Firmaların kanunî merkezinin olduğu iller esas alınarak çok paylı anonim şirket olan ihracatçı firmalarda kadın yöneticilerin ihracata katkısı hesaplanmıştır.

Tablo 14: Kadın Sermayedarların İhracata Katkısı (2018-2025)

Çok paylı anonim şirket haricindeki şirketlerde kadın sermayedarların ihracata katkısı, firma bazında kadın sermayedarların payının firmanın ihracat değerine oranlanması şeklinde hesaplanmakta olup tüm firmalarda kadın sermayedarların katkısı toplulaştırılarak yıl bazında kadın sermayedarların (çok paylı anonim şirketler hariç) ihracata değer olarak katkısı elde

edilmektedir. Kadın sermayedarların payı hesaplanırken DTK'nin katkısı veriden hariç tutularak kadın ve erkek payları dağıtılmıştır.

Tablo 15: CPA Sektör Sınıflamasına Göre Kadın Sermayedarların İhracattaki Payı (2018-2025)

Her bir firma özelinde GTİP bazında belirlenen ihracat değerleri sektörlere göre toplulaştırılarak kadın sermayedarların ihracata katkısı hesaplanmıştır.

Tablo 16: Teknoloji Sınıflamasına Göre Kadın Sermayedarların İhracattaki Payı (2018-2025)

Her bir firma özelinde elde edilen GTİP'lerin ait olduğu teknoloji grupları belirlenerek teknoloji sınıflamasına göre çok paylı anonim şirket olmayan şirketlerde kadın sermayedarların ihracata katkısı hesaplanmıştır.

Tablo 17: Merkez İllere Göre Kadın Sermayedarların İhracata Katkısı (2018-2025)

Firmaların kanunî merkezinin olduğu iller esas alınarak çok paylı anonim şirket olmayan ihracatçı firmalarda kadın sermayedarların ihracata katkısı hesaplanmıştır.